

Essi Eskola

HUOLTAJIEN JA OPETTAJIEN KOKEMUKSIA WILMAN-OHJELMISTON KÄYTTÄMISESTÄ VIESTINNÄN JA VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEENÄ

Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Lokakuu 2022

TIIVISTELMÄ

Essi Eskola: Huoltajien ja opettajien kokemuksia Wilma-ohjelmiston käyttämisestä viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kasvatustieteen kandidaatti, luokanopettajakoulutus
Lokakuu 2022

Kandidaatin tutkielmani tarkoituksena on laadullisen tutkimuksen keinoin selvittää huoltajien ja opettajien kokemuksia Wilma-ohjelmiston käyttämisestä viestintä- ja vuorovaikutusvälineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Toimiva vuorovaikutus on keskeisessä roolissa osana onnistunutta kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Valtaosa kodin ja koulun välillä tapahtuvasta viestinnästä tapahtuu nykypäivänä teknologia välitteisesti sähköisessä ympäristössä. Suomessa Wilma on pääasiallinen viestintäkanava kodin ja koulun välillä.

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen tutkimus. Valitsin tutkimusmenetelmäksi fenomenografian, joka on aineistolähtöinen menetelmä, jonka tavoitteena on pyrkiä kuvailemaan, analysoimaan ja ymmärtämään ilmiöitä ja niihin liittyviä käsityksiä, sekä käsitysten keskinäisiä suhteita. Tavoitteenani on kuvata huoltajien ja opettajien kokemuksia sekä kokemuksissa ilmeneviä laadullisia eroja. Pyrin löytämään myös selityksiä erilaisten kokemusten taustalla. Tutkimusaineistoni koostuu kolmesta laajasta aktiivisena käyneestä verkkokeskustelusta liittyen Wilman kipupisteisiin. Verkkokeskusteluihin on osallistunut sekä huoltajia että opettajia.

Muodostin tutkimukseni tuloksiin erilliset kuvauskategoriat huoltajien ja opettajien osalta. Wilma koetaan pääasiassa toimivana työkaluna kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyvään viestintään ja tiedottamiseen molempien tutkittavien ryhmien osalta. Kuitenkin sekä huoltajilla että opettajilla on Wilma-viestintään liittyen niin positiivisia, negatiivisia kuin neutraaleja kokemuksia. Huoltajien negatiiviset kokemukset kytkeytyivät erityisesti epäloogiseen, ennustamattomaan ja paljon itseään korjaavaan opettajan viestintätyyliin. Positiiviset kokemukset huoltajien osalta kytkeytyvät viestintään, joka on strukturoitua, ennustettavaa ja opettaja on selittänyt auki oman viestintätapansa ja toimintamallinsa. Neutraalina löydöksenä huoltajien osalta tuli ilmi, että opettajilla on hyvin erilaisia tapoja viestiä ja olla vuorovaikutuksessa Wilman avulla. Opettajien negatiivisissa kokemuksissa korostuu kokemus siitä, että huoltajat eivät ymmärrä Wilma-merkintöjen tarkoitusta ja opettajan työhön liittyvää juridisen vastuun velvoittavuutta. Lisäksi opettajia kuormittaa pieni joukko huoltajia, jotka vaativat yksityiskohtaista raportointia kaikesta. Pääasiassa opettajat kokevat Wilman toimivana työkaluna.

Tutkimukseni avulla pyrin löytämään syitä sille, miksi Wilma herättää niin paljon tunteita huoltajissa ja näyttäytyy kuormittavana työkaluna osalle opettajista. Selvää on, että paikoin viestinnän kehittämiseksi ja lisäkoulutukselle on tarvetta. Sekä huoltajat että opettajat hyötyvät stukturoidusta suunnitelmallisesta ja olennaiseen keskittyvästä viestintätyylistä. Hyvää viestintäkulttuuria rakentaa se, että huoltajille tiedotetaan viestinnän periaatteista ja heille avataan, mikä on tuntimerkintöjen tarkoitus, ja mihin niitä koulussa tarvitaan.

Avainsanat: Wilma, kodin ja koulun välinen yhteistyö, sähköinen viestintä, vuorovaikutus

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Essi Eskola: Guardians' and Teachers' Experiences of Using Wilma-software as a Communication and Interaction tool
Bachelor's thesis
Tampere University
Bachelor of Education, teacher training
October 2022

In my bachelor's thesis I'm using qualitative research methods to find out the experiences of guardians and teachers using Wilma software as a communication and interaction tool as part of home and school collaboration. Effective interaction is central to successful home-school cooperation. The vast majority of home-school communication today takes place in a technologically mediated electronic environment. In Finland, Wilma is the main channel of communication between home and school.

My research is qualitative phenomenographic study. Phenomenography is a data-oriented research method. Goal of the method is to try to describe, analyze and understand phenomena and related concepts as well as the mutual relationships between concepts. My goal is to describe the experiences of guardians and teachers and the different qualitative differences that appear in them, trying to also find explanations behind the different experiences. My research material consists of three active online discussions related to Wilma's pain points in which both guardians and teachers have participated.

I created separate description categories for the results of my research for guardians and teachers. Wilma is mainly perceived as a functional tool for communication and information related to co-operation between home and school for both studied groups. Both guardians and teachers have positive, negative and neutral experiences related to communication with Wilma. The guardian's negative experiences were especially linked to the teacher's illogical, unpredictable and self-correcting communication style. Positive experiences for guardians are linked to communication that is structured, predictable and the teacher has openly explained his/her own communication method and operating model. As a neutral finding for guardians, it turned out that teachers have very different ways of communicating and interacting with the help of Wilma. In the teachers' negative experiences, the experience that guardians do not understand the purpose of the Wilma markings and the obligation of juridical responsibility related to the teacher's work is highlighted. In addition, teachers are burdened by a small group of guardians who demand detailed reporting of everything. Mainly, teachers experience Wilma as a functional tool.

With the help of my research, I aim to find reasons why Wilma stirs up so many emotions in guardians and appears to be a burdensome tool for some teachers. It is clear that in some places there is a need for communication development and additional training. Both guardians and teachers benefit from a structured, planned and essential-focused communication style. A good communication culture is built by informing the guardians about the principles of communication and explaining to them the purpose of lesson markings and why they are needed at school.

Keywords: Wilma, home and school collaboration, electronic communication, interaction

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ JA TEKNOLOGIAVÄLITTEINEN VIESTINTÄ	7
2.1	Kodin ja koulun välinen yhteistyö.....	7
2.1.1	<i>Vuorovaikutus kodin ja koulun välisessä yhteistyössä</i>	8
2.2	Teknologiavälitteinen viestintä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.....	8
2.2.1	<i>Viestintä sähköisissä ympäristöissä</i>	9
2.3	Wilma-ohjelmisto.....	9
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	11
3.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite.....	11
3.2	Laadullinen tutkimus ja fenomenografia.....	11
3.3	Aineiston keruu ja analyysi.....	13
3.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	15
3.4.1	<i>Verkkokeskustelu tutkimusaineistona</i>	15
4	TULOKSET	17
4.1	Huoltajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä.....	18
4.1.1	<i>Huoltajien negatiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä</i>	19
4.1.2	<i>Huoltajien positiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä</i>	21
4.1.3	<i>Huoltajien neutraalit kokemukset Wilmasta</i>	22
4.2	Opettajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä.....	23
4.2.1	<i>Opettajien positiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä</i>	24
4.2.2	<i>Opettajien negatiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä</i>	25
4.2.3	<i>Opettajien neutraalit ja selittävät kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä</i>	27
4.3	Yhteenvedo tuloksista.....	28
5	POHDINTA	31
5.1	Jatkotutkimusideoita.....	33
	LÄHTEET	34

TAULUKOT

TAULUKKO 1. HUOLTAJIEN KOKEMUKSIA WILMASTA VIESTINNÄN JA VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEENÄ OSANA KODIN JA KOULUNVÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ

**TAULUKKO 2. OPETTAJIEN KOKEMUKSIA WILMASTA VIESTINNÄN JA
VUOROVAIKUTUKSEN VÄLINEENÄ OSANA KODIN JA KOULUN VÄLISTÄ YHTEISTYÖTÄ
18**

TAULUKKO 3.	HUOLTAJIEN NEGATIIVISET KOKEMUKSET	19
TAULUKKO 4.	HUOLTAJIEN POSITIIVISET KOKEMUKSET	21
TAULUKKO 5.	HUOLTAJIEN NEUTRAALIT KOKEMUKSET	22
TAULUKKO 6.	OPETTAJIEN POSITIIVISET KOKEMUKSET	24
TAULUKKO 7.	OPETTAJIEN NEGATIIVISET KOKEMUKSET	25
TAULUKKO 8.	OPETTAJIEN NEUTRAALIT KOKEMUKSET	27

1 JOHDANTO

Tietotekniikan, mobiililaitteiden ja digitaalisten ympäristöjen kehittymisen myötä sähköiset viestintävälineet ovat lisääntyneet kodin ja koulujen välisen yhteydenpidon pääkanavana. Suomessa yleisimmin käytössä oleva viestintäkanava on Wilma. (Kuusimäki ym., 2019). Visma Oy:n Wilma-ohjelmisto tarjoaa viestintäkanavaksi koulusta kotiin niin tuntimerkinnot kuin viesti mahdollisuuden. Wilmasta on olemassa myös yleisesti käytössä oleva mobiiliversio. (Visma, 2019).

Wilma herättää tunteita, kirvoittaa keskustelua ja nousee lehtiartikkeleiden ja mielipidepalstojen aiheeksi säännöllisen epäsäännöllisesti julkisessa keskustelussa. Wilma näyttäytyy erilaisena eri käyttäjilleen, mutta isossa osassa Suomen oppilaitoksista sitä käytetään koulun ja kodin välillä tiedottamiseen, viestintään ja tilastointiin. Opettajille Wilma toimii myös arvioinnin työkaluna (Visma, 2019).

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää sitä, miten huoltajat ja opettajat kokevat Wilman käytön kodin- ja koulun välisen yhteistyön kanavana, millaisia mahdollisuuksia siihen liittyy ja toisaalta, minkälaisia ongelmia ja ristiriitatilanteita Wilman käyttö aiheuttaa. Tutkimuksen tavoitteena on muodostaa käsitys siitä, miten Wilman käyttö koetaan ja johtaa saatujen tulosten perusteella toimivia viestinnän periaatteita sähköisten viesti- ja palautejärjestelmien käyttöön opettajan työssä kodin ja koulun välisen yhteistyön välineenä.

Tutkimuksen aineistona toimi yksi laaja verkon keskustelupalsta -keskustelu, jota täydentää kaksi suppeampaa verkkokeskustelua kokemuksista Wilman käyttöön liittyen.

2 KODIN JA KOULUN VÄLINEN YHTEISTYÖ JA TEKNOLOGIAVÄLITTEINEN VIESTINTÄ

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeä osa onnistunutta kasvatus- ja opetustyötä. Yhteiskunnan digitalisoituminen ja modernit viestintävälineet ovat muuttaneet merkittäväällä tavalla koulun ja kodin välisiä viestintätapoja. Myös viestinnän, tiedottamisen ja tilastoinnin menetelmät ja merkitys sekä niiden kuormittavuus osana opettajan työtä ja huoltajien arkea on aivan erilaisia kuin aiemmin. Jälkimodernissa ajassa internetaikana ihmisten elämä on pirstaleisempaa kuin milloinkaan ja moni kokee jatkuvan viestitulvan kuormittavaksi.

2.1 Kodin ja koulun välinen yhteistyö

Kodin ja koulun välinen yhteistyö on tärkeä osa onnistunutta kasvatus- ja opetustyötä. Yhteiskunnan digitalisoituminen ja modernit viestintävälineet ovat muuttaneet merkittäväällä tavalla koulun ja kodin välisiä viestintätapoja ja toisaalta viestinnän, tiedottamisen ja tilastoinnin menetelmiä ja merkitystä osana opettajan työtä. Myös odotukset viestinnän reaaliaikaisuudesta, laadusta ja määrästä koulusta kotiin ovat muuttuneet.

Kodin ja koulun välinen yhteistyö rakentuu vuorovaikutukselle, jota ylläpidetään erilaisin keinoin (Kuusimäki, 2019). Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus, 2014) asetetaan reunaehdot ja määritellään kodin ja koulun välisen yhteistyön välineitä ja tavoitteita. Onnistunut yhteistyö vaatii monipuolista viestintää ja tiedottamista niin yksilöiden kuin ryhmien välillä. Erilaisten tapaamisten ohella yhteistyössä tulee hyödyntää myös tieto- ja viestintäteknologiaa.

Kodin ja koulun välisen yhteistyön päätavoitteena on tukea oppilaan koulunkäynnin sujumista ja koteja omassa kasvatustehtävässään. Huoltajalla on oikeus saada tietoa lapsensa oppimisesta, kasvusta ja koulunkäynnin edistymisestä. Oleellista on, että huoltaja saa tarpeeksi tietoa oppilaan työskentelystä, käyttäytymisestä ja opintojen

edistymisestä. Säännöllisen palautteen todetaan auttavan huoltajaa tukemaan lapsensa oppimista ja koulunkäyntiä. (Opetushallitus, 2014). Myös perusopetuslaki velvoittaa koulun toimijoita toteuttamaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä (Perusopetuslaki 628/1998, 3 §).

2.1.1 Vuorovaikutus kodin ja koulun välisessä yhteistyössä

Yhteistyöllä koulun, huoltajien ja yhteisön välillä on todettu olevan positiivisia vaikutuksia oppilaan koulumenestyksessä (Epistein, 2010, 609). Opettajien ja huoltajien välisestä vuorovaikutusta on kuvattu käsitteillä yhteistyö, tukeminen ja kumppanuus. Kasvatuskumppanuus määritellään vastavuoroiseksi, jatkuvaksi ja sitoutuneeksi vuorovaikutukseksi kodin ja koulun välillä. (Karila 2006, 92, 94).

Nykypäivän koulun näkökulmasta tarkasteltuna vuorovaikutuksella huoltajien ja opettajien välillä katsotaan olevan merkityksellinen rooli tämän päivän koulussa (Karila ym. 2006, 49). Myös Palts ja Kalmus (2015) ovat havainneet Virossa tekemässään tutkimuksessa digitaalisen viestinnän vaikuttavan positiivisesti oppilaan sosiaalisen kanssakäymiseen sekä opintojen etenemiseen, ja digitaalisen viestinnän olevan merkityksellistä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä.

Vuorovaikutuksen kanavia kodin ja koulun välisessä yhteistyössä ovat esimerkiksi sähköinen viestintä Wilmassa viestien ja tuntimerkintöjen kautta, puhelut, tapaamiset, vanhempainillat ja koulujen verkkosivut. Pääosa viestinnästä ja tiedottamisesta painottuu sähköisiin järjestelmiin kuten Wilmaan. (Kuusimäki ym., 2019).

2.2 *Teknologiavälitteinen viestintä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä*

Teknologinen kehittyminen on muokannut voimakkaasti kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön kytkeytyvää viestintää ja vuorovaikutusta viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Teknologisten palveluiden ja mobiilisovellusten kehittäminen on muokannut viestintää muuttaen sitä nopeammaksi ja enemmän ajasta ja paikasta riippumattommaksi toiminnaksi (Korhonen & Lavonen, 2011; Korhonen & Lavonen, 2014). Sähköinen viestintä tarjoaa huoltajille oleellista tietoa oppilaan päivittäisestä kouluarjen sujumisesta ja kehityksestä. Opettajien ja vanhempien yhteistyötä tukee yleinen tyytyväisyys sähköisen viestinnän toimivuuteen. (Kuusimäki ym., 2019). Viestinnän yhteisten sääntöjen ja mallien merkityksellisyyden on todettu korostuvan sujuvan sähköisen viestintäkokemuksen taustalla niin huoltajien kuin opettajien osalta. Sekä huoltajat että opettajat kokevat teknologiavälitteisen viestinnän nopeuttavan,

sujuvoittavan ja helpottavan arjen viestintää kodin ja koulun välillä. (Korhonen & Lavonen, 2011, 110-111).

2.2.1 Viestintä sähköisissä ympäristöissä

Sähköisissä ympäristöissä tapahtuvan viestinnän ja vuorovaikutuksen työkaluja ovat esimerkiksi sähköposti, pikaviestipalvelut, videoneuvottelut, puhelimella tapahtuva viestintä, keskustelufoorumit ja sosiaalisen median kanavat (Sivunen, 2007). Tämän hetken yhteiskunnassa lähes kaikki viestintä tapahtuu pääasiallisesti sähköisten järjestelmien avulla (Kuusimäki ym., 2019). Wilma käyttöliittymältään edustaa eniten sähköpostin kaltaista viestintäympäristöä, mutta sisältää piirteitä myös pikaviestimistä.

Wilman kautta tapahtuva viestintä on medioitunutta viestintää. Medioituneella viestinnällä tarkoitetaan viestintää, jossa viesti välittyy teknologiavälitteisesti (December, 1996). Wilman avulla viestintään ja vuorovaikutukseen olemiseen kytkeytyy paljon kirjoitetun viestinnän ongelmia: Vaikka sähköinen viestintä ja Wilma viestintäympäristönä mahdollistavat kaksisuuntaisen viestinnän, jossa viestinnän yhteistoiminnallinen ulottuvuus toteutuu, ei nonverbaaliselle viestinnälle tai välittömälle lisätiedon kysymiselle ole mahdollisuutta (Bavellas ym., 1997).

2.3 Wilma-ohjelmisto

Wilma on Suomessa yleisimmin käytössä oleva sähköinen viestintäkanava koulujen ja kotien välillä tapahtuvassa arjen viestinnässä. Pääosa viestinnästä koulun toimijoiden ja kotien välillä tapahtuu Wilman kautta. (Kuusimäki ym., 2019). Wilma on yritysohjelmistoihin ja IT-konsultointiin keskittyneen Visma Oy:n oppilaitoksille suunnattu tuote. Ytimeltään Wilma on kouluhallinnon tarpeisiin suunniteltu sovellus, jonka avulla rakennetaan lukujärjestyksiä, tehdään arviointia, kerätään tietoa, viestitään kouluyhteisön sisällä henkilökunnan välillä, tiedotetaan ja viestitään huoltajille sekä oppilaille sekä annetaan palautetta ja tehdään kirjauksia esimerkiksi tuntimerkintöjä hyödyntäen. Wilma-ohjelmistoa käytetään yleisesti peruskoulussa ja toisella asteella Suomen kouluissa ja oppilaitoksissa. Wilmasta on saatavilla mobiiliappina sekä iOS että Android käyttöjärjestelmille. (Visma, 2019).

Wilman alkuperäinen tarkoitus on ollut tarjota väylä opiskelijoiden kursseille ilmoittautumiselle. Wilmaan sisään rakennetun viestintäjärjestelmän avulla huoltajat ja koulun henkilökunta voivat viestiä toisilleen tietoturvalisessä ympäristössä. Viestit pysyvät Wilman sisällä ja useampi opetuksen järjestäjä ohjaakin tietoturvasyistä henkilöstöään hoitamaan oppilasasioihin liittyvän viestinnän Wilman avulla.

Viestintätyökalun avulla, voidaan lähettää helposti viestejä myös suuremmille ryhmille, esimerkiksi opettaja voi lähettää tiedotteen koko opetusryhmälle tai opetusryhmän huoltajalle tai rehtori voi tiedottaa koko koulua. (Furman, 2018; Visma, 2019).

Tutkimusperustaisesti digitaalisten sovellusten on todettu helpottavan opettajan työtä (Korhonen & Lavonen 2011). Wilman kautta esimerkiksi tuntimerkinnät, oppilaiden ja opettajien lukujärjestykset, koepäivämäärät, anomukset, yhteystiedot, oppilaan mahdolliseen tuen tarpeeseen liittyvät pedagogiset asiakirjat, poissaolomerkinnät ja opetukseen liittyvät erityisjärjestelyt ovat helposti saatavilla ja tieto on automaattisesti koko opettajayhteisön nähtävillä. (Visma, 2019).

Tuntimerkintöjen tarkoituksena on lähtökohtaisesti toimia päiväkirjamerkintöinä opettajalle ja kouluyhteisölle. Tuntimerkintöjen avulla voidaan esimerkiksi seurata oppilaan poissaoloja ja koulutyön etenemistä yleisesti. (Furman, 2018). Tuntimerkintöjä seuraa luokanopettajien ja aineenopetuksessa luokanvalvojen ohella myös koulujen oppilashuoltohenkilöstö mahdollisen huolen heräämisen yhteydessä.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoite

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää sitä, millaisia kokemuksia huoltajilla ja opettajilla on Wilman käyttämisestä kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön liittyvässä viestinnässä ja tiedottamisessa. Paneudun myös siihen, millaisia toiveita niin huoltajilla kuin opettajilla on sähköisen viestinnän ja tiedottamisen kehittämisen kannalta.

1. Millaisia kokemuksia huoltajilla on Wilman käyttämisestä kodin ja koulun välisessä viestinnässä ja vuorovaikutuksessa kodin ja koulun välisessä yhteistyössä?
2. Millaisia kokemuksia opettajilla on Wilman käyttämisestä kodin ja koulun välisessä viestinnässä ja vuorovaikutuksessa kodin ja koulun välisessä yhteistyössä?

3.2 Laadullinen tutkimus ja fenomenografia

Tutkimukseni on luonteeltaan laadullinen kvalitatiivinen tutkimus ja olen toteuttanut tutkimukseni fenomenografisella otteella.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on pyrkiä kuvaamaan todellista elämää ja sen moninaisuutta ja merkityksiä paneutuen tutkimuksen kohteeseen kokonaisvaltaisesti. Tavoitteena on pyrkiä paljastamaan ja löytämään tosiasioita sekä merkityksiä. Merkitykset ilmenevät maailmassa, joka rakentuu inhimilliselle ja sosiaalisille vuorovaikutussuhteille. Merkityksen tulevat näkyviksi ilmiöinä, tapahtumaketjuina, ajatuksina ja tavoitteina ihmisestä alkavana toimintana. Laadullinen tutkimukseen kytkeytyy aina arvolähtökohta, sillä arvot määrittävät sitä, miten tulkitsemme ilmiöitä eikä ehdottaman objektiiviseen lopputulokseen ole mahdollista päästä. Tutkimuksen analyysin tuloksena onkin aina tutkijan subjektiivinen tulkinta tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 161; Vilka, 2021, 118, 120).

Fenomenografia on laadullisen tutkimuksen aineistolähtöinen lähestymistapa, jonka kiinnostuksen kohteena ovat erilaiset ihmisten käsitykset ja niiden ymmärtäminen

(Huusko & Paloniemi, 2006). Valitsin tutkimukseeni fenomenografisen lähestymistavan, sillä tutkimukseni toteutus rakentuu ensiksi löydetyn kiinnostavan aineiston ja siitä kumpuavien käsitysten varaan. Fenomenografisen menetelmän tavoitteena on pyrkiä kuvailemaan, analysoimaan ja ymmärtämään ilmiöitä, niihin liittyviä käsityksiä sekä käsitysten keskinäisiä suhteita. Käsitykset nähdään merkityksenantoprosesseina, joilla on laajempi ja syvempi merkitys, jolloin ne rakentavat ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Fenomenografia on kasvatustieteelle tyypillinen laadullisen aineiston lähestymistapa, jossa ajatellaan käsitysten muodostavan todellisuutta koskevien kokemusten kautta tietoisuudessa tehden näkyväksi niin yksilölle kuin yhteisölle ominaisia piirteitä. (Huusko & Paloniemi 2006, 163-165; Marton, 1981, Kallinen & Kinnunen, 2022).

Fenomenografinen analyysi on aineistolähtöistä analyysiä, jossa aineisto toimii luokittelun ja kategorisoinnin pohjana tulkinnan muodostuessa vuorovaikutuksessa aineiston kanssa. Tutkimusetiikan kannalta tutkijan omien oletusten ja käsitysten tiedostaminen on oleellista. Tutkijan on siis syytä olla tietoinen omista käsityksistään, mutta olla avoin myös informanttien käsityksille. Fenomenografinen aineiston analyysi perustuu tulkinnan ja merkitysten paljastamisella, joka etenee vaiheittain ja yhtä aikaa usealla tasolla. Fenomenografisessa analyysissä aineistoa käsitellään kokonaisuutena ja analyysin tavoitteena on muodostaa löydetystä vastauksista kokonaisuus. (Huusko & Paloniemi, 2006)

Analyysin ensimmäisessä vaiheessa aineistosta pyritään löytämään sellaisia rakenteellisia eroja suhteessa tutkittavaan ilmiöön, jotka avaavat käsitysten suhdetta toisiinsa. Tätä voidaan kutsua merkityksyksiköiden etsimiseksi. Näiden pohjalta toisessa vaiheessa muodostetaan erilaisia ensimmäisen tason kuvauskategorioita, joiden tehtävänä on kuvata niitä erilaisia tapoja, joilla tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä voidaan käsittää vertaillen ilmauksia toisiinsa. Kolmannessa vaiheessa kategorioita kuvaillaan abstraktimmalla tasolla, jonka jälkeen niistä voidaan luoda kuvauskategoria järjestelmä, joka kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja siihen kytkeytyviä käsityksiä ja niiden suhdetta. Olennaista on, että tulkinta kohdistuu ajattelun kokonaisuuksiin eikä kiinnity esimerkiksi yksittäisen sanan tai lauseen analyysiin. (Huusko & Paloniemi 2006, 166-167; Marton, 1981).

Marton ja Booth (1997) ovat määritelleet kuvauskategorioille kolme erilaista laatukriteeriä: 1) Jokaisen kategorian tulee kuvata erilaista kokemusta ilmiöstä 2) Kategoriat ovat hierarkkisessa ja loogisessa suhteessa toisiinsa. 3) Aineiston vaihtelua kuvaavien kategorioiden määrä on rajattu ja ihanteellisessa tilanteessa mielellään mahdollisimman pieni.

3.3 Aineiston keruu ja analyysi

Tutkimukseni pääaineistona toimii alkuvuodesta vauva.fi -palstalla 2018 aktiivisena käynyt internetin keskustelupalsta keskustelu liittyen Wilman käyttöön sähköisenä viestintäjärjestelmänä kodin ja koulun välisessä tiedottamisessa ja viestinnässä. Pääaineistossa viestejä on yli 650. Täydentävinä aineistoina toimivat samaa aihepiiriä samassa verkkopalvelussa käsittelevät verkkokeskustelut, jotka on käyty vuosina 2019 ja 2020. Näihin kahteen aineistoon viestejä on kertynyt yhteensä toistasataa.

Vauva.fi -verkkosivuston verkkokeskusteluympäristöstä osa toimii avoimena keskustelualustana, jossa kuka vain voi aloittaa keskustelun haluamastaan aiheesta. Aloittaakseen keskustelun tai osallistuakseen keskusteluun henkilön ei tarvitse kirjautua sisään palveluun "Aihe vapaa" -alueella, vaan hän voi aloittaa keskustelun tai kommentoida vierailijana. (Vauva.fi, 2020). Osa keskustelijoista kirjautuu sisään palveluun osallistuakseen keskusteluun myös "Aihe vapaa" -alueella kommentoidakseen tai aloittaakseen keskustelun omalla nimimerkillään. Tutkimusaineistoina käyttämäni keskustelut sijaitsivat "Aihe vapaa" -alueella ja valtaosa keskusteluun osallistujista oli osallistunut keskusteluun kommentoiden keskustelua vierailijana. Vauva.fi -verkkosivuton keskustelualueelle kommentointi on aika rajattu klo 7-23 välille ja keskustelua myös moderoidaan. (Vauva.fi, 2020).

Aloitin tutkimusaineiston keräämisen käymällä keskustelut läpi ja kopioimalla niistä talteen tietokoneelleni tekstinkäsittelyohjelmaan merkitykselliset viestit, joissa otettiin kantaa tai osallistuttiin keskusteluun. Poistin tässä vaiheessa keskustelussa mukana olleet muutamat nimimerkit. Kuula (2011,185) toteaa, että toisille vakiintuneet verkkokeskusteluissa ja verkossa käytettävät nimimerkit voivat olla osa identiteettiä, keino kuulua yhteisöön, ja nimimerkki voi olla hyvinkin tunnistettava verkossa olevissa yhteisöissä, joten näin niiden poistamisen järkeväksi yleiseen hyvään tutkimustapaan ja tutkimusetiikkaan nojaten. Jätin tallentamatta viestit, jotka eivät olleet tutkimuskysymysten kannalta oleellisia, vieneet keskustelua eteenpäin tai sisälsivät pelkästään esimerkiksi toisen keskustelijan kommentin pilkkaamista, pelkkiä hymiöitä tai huutelua ja naureskelua.

Ap.n kanssa NIIIIIIIIIIIIIIIN SAMAA MIELTÄ!!!!

Oli mitä oli, ei kuulu kouluun mokoma toiminta.! Voiko siellä sitten opettaja keksiä mitä tahansa halipiiriä ja on muka pakko osallistua?!

Onko sulla kissoja?

Seuraavassa vaiheessa ryhmittelin kommentit opettajien kommentteihin ja huoltajien kommentteihin. Valtaosasta viesteistä oli tunnistettavissa, kuuluvatko ne opettaja- vai huoltajaryhmän viesteihin. Joukossa oli myös viestejä, joista ei voinut tunnistaa, olivatko ne kirjoitettu huoltajan vai opettajan näkökulmasta. Rajasin nämä viestit pois aineistosta.

Opettajien kirjoittamien viestien tyypillisiä tunnuspiirteitä olivat koulun käytänteiden ja opetuksen järjestämiseen liittyvän lainsäädännön yhteyden avaaminen, sekä se, että kommentin kirjoittaja kertoi viestissään olevansa opettaja.

Kuten sanottu, opettaja on velvollinen kirjaamaan ne asiat Wilmaan. Jokaisen lapsen kohdalla on siten mahdollista tulostaa yhteenveto mm. tuen tarpeen arvioinnissa. Helppo asettaa sun lapselle tavoitteet, kun nähdään että 37 kertaa oli jäänyt kirjat kotiin -> Oppilaan tavoitteeksi keväällä koulutavaroista huolehtiminen.”

Mä olen opettaja ja inhoan tuota Wilman muodostamaa kantelukoneistoa...

Huoltajien kirjoittamille viesteille oli tyypillistä kyseenalaistaa ja ihmetellä koulun tai opettajien käytäntöjä, tuoda esiin turhautumistaan tai omia toimintamallejaan, sekä tuoda ilmi rooliinsa huoltajana viitaten omiin lapsiinsa tai omaan vanhemmuuteensa.

Näitä lukiessa on tosi onnellinen, että meidän lapsella on opettaja, joka lähettää kerran pari kuussa koostetusti tiedot poikkeusaikatauluista ja asioista...

Täällä myös eräs opettajan ainaiseen nillitykseen väsynyt. Kymmeniä viestejä wilmassa muuttuvista aikatauluista, kouluun tuotavista tarvikkeista sitä ja tätä projektia varten, muista se ja tämä ja tuo silloin ja silloin...suksia, luistimia, juomapulloja, varasukkia, hanskoja. Loputon lista varsinkin kun kolme alakoululaista...

Tämän jälkeen keskityin analysoimaan huoltajien ja opettajien kommentteja omina ryhminään muodostaen niistä ensimmäisen tason kuvauskategorioita. Analysoituani lisää aineistoa peilaten sitä tutkimuskysymyksiin päädyin muodostamaan lopulliset kuvauskategoriat, jotka muodostavat tutkimuksen tulokset. Aineistolle oli ominaista melko voimakkaat vastakkainasettelut, keskustelun sisällä tapahtuneet muutaman osallistujan väliset lyhyet vuoropuhelut. Lisäksi keskustelussa oli merkittävä määrä kommentteja niin huoltajien kuin opettajien osalta, joilla pyrittiin selittämään ja avaamaan ilmiöitä, mutta myös ohjaamisen ja neuvomisen kautta auttamaan toisia ratkaisemaan ongelmia ja toimimaan viisaammin.

3.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen analyysi perustuu tutkijan tulkintaan aineiston ilmiöstä. Luotettavuutta arvioitaessa olennaista on, miten hyvin tutkija onnistuu pitämään subjektiivisen tulkintansa empiriaan sitoutettuna ja kuvaamaan sitä tutkimusraportissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2014, 232-233; Huusko & Paloniemi 2006, 169-170).

Fenomenografisen aineistolähtöisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa olennaista on tarkastella tutkijan tulkinnan uskollisuutta aineistosta nousevien käsitysten eroille ja kategorioiden keskinäisiä sisäisiä eroja. Tutkimuksen tulokseksi nousevat erilaiset kategoriat, joiden tehtävänä on kuvata erilaisia tutkittavaan ilmiöön kytkeytyviä ajattelun tapoja, jotka voivat olla niin toisiaan tukevia kuin keskenään ristiriitaisiakin. Olennaista luotettavuuden arvioinnin kannalta on, että tutkija on kuvannut tutkimusprosessin huolellisesti aineistolainauksien lisätessä tulkinnan avoimuutta ja tarjotessa lukijalle tilaa tehdä omat tulkintansa ja arvioida tutkijan onnistumista omassa analyysissään. (Huusko & Paloniemi, 2006). Pysin tutkimukseni raportoinnissa tekemään raportoinnistani läpinäkyvää ja perustelemaan tutkimukseni tulokset ja lisäämään luotettavuutta aineistoa lainaamalla.

3.4.1 Verkkokeskustelu tutkimusaineistona

Tutkimusta tehtäessä tutkijaan velvoittaa tutkimuksen tekemisen universaalit eettiset lähtökohdat. Tutkijan on kunnioitettava tutkittavien itsemääräämisoikeutta, ihmisarvoa, vältettävä vahingon aiheuttamista ja suojattavia tutkittavien yksityisyyttä (Kuula 2011, 192).

Virtuaaliset ympäristöt eroavat tosiolevasta. Verkkoa määrittelee riippumattomuus ajasta, paikasta ja sitovasta fyysisestä ympäristöstä. Internet mahdollistaa käyttäjälleen niin halutessaan irrottautumisen identiteetistä ja antaa tilaa esittää ajatuksia ja mielipiteitä, joita ei omalla identiteetillään julkisessa keskustelussa sanoisi ääneen. (Hänninen 2003; Kuula 2011, 193).

Toisesta näkökulmasta tarkasteltuna internet voidaan nähdä sosiaalisena ympäristönä, jossa yksilöt keskustelevat ja esittävät omia mielipiteitään omina itseinään tai mahdollisesti hyödyntäen rakentamaansa virtuaalista identiteettiä, josta voi muodostua tunnistettava verkkoympäristön persoona, jonka nimimerkki ja argumentaation tyyli voi olla hyvinkin tunnistettava. (esim. McKee, & Porter 2009).

Todennäköistä on, että käyttäjä määrittelee, tulkitsee, esiintyy ja käyttää verkkoa eri tavoin eri tilanteissa. Tutkijan valitsema näkökulma, tutkimuskysymyksen asettelu ja tutkittava aihe määrittävät, millaisia tutkimuseettisiä näkökulmia on otettava huomioon

aineiston keruun ja tutkimuksen tekemisen yhteydessä kun tutkimuksen kohteena on verkossa tapahtuva vuorovaikutus. (Kuula 2011, 170, 193).

Tässä tutkimuksessa tulkiten verkkokeskustelun sähköiseksi kommunikaatioksi ja vuorovaikutukseksi. Koska tutkimusaineistona käyttämäni vauva.fi verkkopalvelun keskusteluihin osallistuminen tai niiden lukeminen ei vaadi kirjautumista, eikä tutkimusaihe ole erityisen arkaluonteinen, tutkimuslupaa ei tarvita (Kuula 2011, 186-187). Valtaosa keskusteluketjujen kommentista on myös kirjoitettu "vierailijana", jolloin aineisto on valmiiksi hyvin anonymi. Häivytin nimimerkit aineistosta heti aineiston keruun ensimmäisessä vaiheessa turvatakseni anonymiteetin.

4 TULOKSET

Tulosluvussa avaan erillisinä kuvauskategorioinaan huoltajien (taulukko 1) ja opettajien (taulukko 2) välisiä kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä, pyrkien rakentamaan vuoropuhelua tutkimustulosten välille, sekä tuomaan esiin kokemuksiin pohjautuvia syy-seuraussuhteita.

TAULUKKO 1. Huoltajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulunvälistä yhteistyötä

Positiiviset kokemukset	Negatiiviset kokemukset	Neutraalit kokemukset
Viestintä ja tiedottaminen on tarkoituksenmukaista.	Wilman käyttäminen ja seuraaminen on kuormittavaa.	Opettajilla on erilaisia tapoja käyttää Wilmaa.
Viestintä on suunnitelmallista ja strukturoitua.	Viestintä on sekavaa ja sisältää paljon muutoksia.	Huollettavani saa asianmukaisia tuntimerkintöjä, ja viestintä on tyydyttävää.
Viestintää ja tiedottamista on sopivasti.	Liian paljon turhaksi koettua viestintää ja tiedottamista	
Koulusta on mukavaa saada tietoa lapsen koulun sujumisesta Wilman kautta.	Liian vähän viestintää.	
	Kieltäydyn käyttämästä Wilmaa, koska koen sen tarpeettomana.	

TAULUKKO 2. Opettajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

Positiiviset kokemukset	Negatiiviset kokemukset	Neutraalit kokemukset
Wilma toimii hyvänä työkaluna opettajalle asioiden kirjaamisen, tiedottamisen ja arvioinnin näkökulmasta.	Wilman käyttäminen on kuormittavaa, työlästä ja vie liikaa työaikaa.	Koulua koskevaa lainsäädäntöä ja toimintamalleja koskeva huoltajien ohjaaminen ja neuvonta.
Wilman käyttäminen on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaista.	Huoltajat eivät suhtaudu tosissaan Wilma merkintöihin ja puutu ongelmiin.	
	Huoltajat eivät ymmärrä viestinnän ja tiedottamisen merkitystä Wilman kautta osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä.	

4.1 Huoltajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

Tutkittavien huoltajien (taulukko 1) näkökulmasta Wilman käyttämiseen viestinnän ja tiedottamisen kautta tarkasteltuna liittyi yhtäläisesti positiivisia ja negatiivisia kokemuksia, joita osittain selitti viestinnän struktuuri tai sen puuttuminen, opettajien ja kouluasteen vaihtelevat käytännöt, huoltajien omat käytänteet Wilman seuraamiseksi, sekä se, miten paljon tuntimerkintöjä ja viestintää huollettavan kohdalle kertyi. Tutkittavien joukosta nousi esiin myös ryhmä huoltajia, jotka kieltäytyivät Wilman käyttämisestä ja kokivat sekä Wilman että kodin ja koulun välisen yhteistyön liian kuormittavana ja tarpeettomana. Edellisten kokemusten ohella, tutkittavista nousi esiin joukko, jotka kokivat Wilman käytön melko neutraalina, esittivät kehitysehdotuksia ja pyrkivät neuvomaan ja selittämään toisille huoltajille, mistä heidän kokemissaan ongelmissa on kysymys, ja millaisia tekijöitä tiettyjen toimintamallien taustalla on.

4.1.1 Huoltajien negatiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

TAULUKKO 3. Huoltajien negatiiviset kokemukset

Wilman käyttäminen ja seuraaminen on kuormittavaa.	Viestintä on sekavaa ja sisältää paljon muutoksia.	Liian vähän viestintää.	Liian paljon turhaksi koettua viestintää ja tiedottamista.	Kieltäydyn käyttämästä Wilmaa, koska koen sen tarpeettomana.
--	--	-------------------------	--	--

Huoltajien keskuudessa, joiden kokemukset Wilman käyttämisestä viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä ovat negatiivisia (taulukko 3), korostuivat kokemukset viestinnän kuormittavuudesta. Erityisen kuormittavana pidettiin viestintää, johon liittyi paljon muutoksia, joka ei ollut ennakoitavaa, suunnitelmallista ja systemaattista. Myös viestintä, joka ei jättänyt huoltajalle riittävästi aikaa reagoida ja joka sisälsi paljon huoltajaan kohdistuvia pyyntöjä tai tehtävänantoja, koettiin kuormittavana.

...minä kytään useamman kerran päivässä näitä viime hetken muutoksia, koepäivien muutoksia, erilaisia evästoiveita ja evästoiveiden muutoksia ja muutoksen muutoksia, varailen aikoja opettajille, arviointi-iltoihin, vanhempainiltoihin, terkalle ja lääkärille. Täyttelen tasa-arvokyselyitä, terveyskyselyitä.. Etsin punaista kangasta, ruskeita housuja, viilikippoja, käpyjä, pärekoreja ja taikaviittoja... ja niin edelleen.

“Wilmaviestin ja jatkuvien muutosten sekä varusterumban seuraaminen on yhtä tuskaa. En jaksa kuulla jokaisesta vihon unohduksesta kun lapsella menee muuten koulussa hyvin.

“Koko ajan on muutoksia, poikkeuksia ja erikoisjärjestelyjä... Meillä tuntuu tulevan niitä viestejä jopa aamuyöllä tai aamulla klo 7. En silloin enää ehdi reagoida omilta päivän töiltäni.”

Monet huoltajien negatiivisissa kokemuksissa korostui myös viestinnän irrationaalisuus ja sekavuus.

Wilma viestejä tulee viimetinkaan seuraavan päivän muutoksista ja kouluun tarvitaan milloin mitäkin. Opettaja säheltää ja korjailee paljon. Lisäksi Wilmassa on vielä varainkeruu keskustelut ja muut ja yllättävän vaikeaa on ihan korkeakoulutetunkin pysyä kartalla kuka, mikä, minkä kanssa ja missä...

Paljon muutoksia. Rasittavaa ja ahdistavaa seurata välillä Wilmaa...

Tässä kuvauskategoriassa useissa huoltajien kommenteissa nousi esiin myös se, että viestintää ja ilmoituksia koettiin olevan liikaa, jolloin oleelliset asiat hukkuvat muun viestinnän sekaan ja viestintä ja tiedottaminen alkaa menettää merkityksellisyytään. Huoltajat toivoivat opettajilta myös selkeämpää viestintää siitä, mitä käyttäytymiseen liittyvät tuntimerkinnot todella tarkoittavat.

Nyt tilanne menee just siihen, että se vähäinenkin sanoma hukkuu sinne pätkivään viestintään ja se kaaos vain jatkuu.”

Opettajille tiedoksi. Ei se mitään hyödytä, jos viestejä tulee kaiken maailman pikkuasioista. Ei vanhemmat tajua, että kumin heittely tarkoittaa opettajien salakielellä sitä, että penskat hyppi seinille ja mistään ei tule mitään...”

Opettajalta tulee liikaa viestejä muuttuvista aikatauluista ja muistettavista asioista. Lisäksi opettaja laittaa jatkuvia tuntimerkintöjä pienistä asioista.”

Monet negatiivisena Wilman kautta tapahtuvan viestinnän ja vuorovaikutuksen kokevat huoltajat kokivat opettajien viestivän kotiin turhista ja tarpeettomista asioista. Tässä kategoriassa korostui myös se, että Wilman kautta tapahtuva viestintä ja tiedottaminen koettiin myös häiritsevänä.

Minun mielestäni ongelma ei ole, jos lapsi joskus juoksee käytävällä tai pulisee satunnaisesti kaverinsa kanssa tai käyttää kolme palaa vessapaperia sallitun kahden sijasta. Tällaisista asioista on turha tiedottaa vanhemmille.”

Semmoinen kysymys, minkä takia laitatte jokaisesta vihon tai kirjan jäämisestä Wilmaan merkinnän? Alkaa pikkuhiljaa suorastaan vit***n se jatkuva kilkaus kesken työpäivän...

Kirottu koko Wilma. Miten ihmeessä opettajilla on aikaa kirjata ja lähetellä joka jumalan naksahdus sinne. 'Aadalla pyyhekumi hukassa', 'Oliver jätti lihapullat syömättä' 'Eemi pieraisi'. Tehkää töitänne opettajat (opettakaa) ja antakaa vanhemmillekin työrauha.

Osa huoltajista koki Wilman kautta tapahtuvan viestinnän ja tiedottamisen riittämättömäksi toivoen enemmän viestintää ja vuorovaikutusta esimerkiksi tuntimerkintöjen avulla Wilman kautta. Tyypillistä tälle joukolle oli, että he olisivat kaivanneet enemmän ja tiiviimpää kodin ja koulun välistä yhteistyötä myös muiden yhteistyömuotojen kuten tapaamisten kautta.

Ja muo taas ärsyttää kun tietoa ei tule. On sanottu, että yhteydessä ollaan, jos tarve. Tarvetta ei ole ollut kun mitään ei koulusta kuulu. Tuntimerkintöjä ei laiteta. Kaipa siellä hyvin menee. Kerran vuodessa opettaja haluaa tavata, aika 15 minuuttia ei riitä sitten mihinkään...

Lasten alakoulussa ei laiteta tuntimerkintöjä juuri ollenkaan. 11-vuotias on saanut koko koulu-uransa aikana neljä peukkaa, noin neljä unohdusta/myöhästymistä vuodessa eikä muuta. Ihan saisi minun puolestani saada enemmänkin kun tiedän, että vaikka onkin tottelevainen niin puhua kyllä osaa! Niin hyvässä ja pahassa.

Tutkittavasta vanhempien joukosta nousi esiin myös pieni ryhmä Wilman käyttämisestä kieltäytyviä huoltajia, jotka kieltäytyvät Wilman käyttämisestä kokonaan tai ilmoittavat käyvänsä Wilmassa vain muutamia kertoja lukuvuoden aikana. Tämän joukon kokemuksissa korostuu turhautuneisuus, kokemus siitä, että Wilma on epämiellyttävä ja kuormittava järjestelmä, joka tuo elämään turhia kuormitustekijöitä. Esiin nousi lisäksi kokemus siitä, että Wilma on tarpeeton ja turha ja Wilmaa edeltäneet viestinnän ja tiedottamisen menetelmät toimivat paremmin. Tähän joukkoon kuului myös huoltajia, jotka kokivat koulun ja kodin välisen yhteistyön tarpeettomaksi.

Minä kieltäydyn sekaantumasta moiseen järjestelmään kun lapsi aloitti koulun. Kerroin (pieni huijaus) ettei ole sähköpostiosoitetta eikä tule, eikä ole älypuhelimia tai nettiä kotona, eikä tule. Ihan tarpeeksi kuulin tuttavilta juttuja tästä maanvaiva järjestelmästä. Ennenkin on pärjätty ilman.

...en minä missään Wilmassa käy kuin muutaman kerran vuodessa... Lapseni pärjää koulussa hyvin, osaa käytöstavat ja kyselen siltä ihan itse miten koulussa menee...

Mä en ole käyttänyt Wilmaa. Olen ilmoittanut kouluun etten käytä sitä. Silleen pääsee stressistä.

4.1.2 Huoltajien positiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

TAULUKKO 4. Huoltajien positiiviset kokemukset

Viestintä ja tiedottaminen on tarkoituksenmukaista.	Viestintä on suunnitelmallista ja strukturoitua.	Viestintää ja tiedottamista on sopivasti.	Koulusta on mukavaa saada tietoa lapsen koulun sujumisesta Wilman kautta.
---	--	---	---

Tutkittavien joukosta löytyi paljon huoltajia, joilla oli Wilmaan liittyviä positiivisia viestintä- ja vuorovaikutuskokemuksia (taulukko 4). Yhteneväistä tähän kuvauskategoriaan liittyvien huoltajien kokemuksilla oli viestintään liittyvä suunnitelmallisuus, viestinnän ennakoitavuus ja systemaattisuus. Myös viestinnän ja tiedottamisen tarkoituksenmukaisuus korostui huoltajien kokemuksissa. Tyypillistä tämän

kuvaskategorian kokemuksille oli myös se, että huollettavien koulu sujuu pääsääntöisesti hyvin, ja että opettaja on kertonut etukäteen, miten hoitaa viestintää ja tiedottamista.

Meillä on kyllä todella fiksu kohta eläköitymässä oleva 'vanhan kansan' opettaja, joka käyttää Wilmaa todella viisaasti. Hän kertoo lukevansa Wilman kahdesti päivässä: 8:00 ja viimeisen oppitunnin jälkeen. Kerran kuukaudessa tulee tiedote erityisaikatauluista yms. Jos lapsen käytöksessä on ongelmia, hän laittaa lyhytsanaisen viestin ja kertoo loput kasvotusten.

Lapsella on opettaja, joka lähettää kerran pari kuussa koostetusti tiedot poikkeusaikatauluista ja asioista. Tekemättä jääneet läksyt merkitsee, mutta muuten ei jokaisesta pikkuasiasta lähettele viestejä. Sitten jos tulee asiaa lähettää kunnon viestin ja se käsitellään tai ottaa ne esille vanhempainvartissa, jos ei ole kiireellistä asiaa.

Erityisen onnistuneena viestinnän ja vuorovaikutuksen mallina kokemuksiansa perusteella huoltajat pitivät sitä, että viestintä ja tiedottaminen on suunnitelmallista ja strukturoitua, ja että viestintää ja tiedottamista on sopivasti. Erityisen paljon huoltajat pitivät mallista, jossa opettaja tiedottaa kootusti tulevista asioista kerran viikossa.

Meillä tulee joka pe viikkotiedote seuraavan viikon ohjelmasta. Molempien lasten opettajat toimivat näin ja tämä on mielestäni tosi hyvä systeemi.

Opettaja tiedottaa asioista kerran viikossa muuten satunnaisesti jotakin muita viestejä. Kaikki tuntimerkinnät ovat olleet positiivisia tähän asti.

Tutkittavien huoltajien keskuudesta nousi esiin joukko, joka koki Wilman kautta tulevan viestinnän ja tiedottamisen mukavana. Näiden huoltajien keskuudessa korostui se, että lapsen koulu sujui pääsääntöisesti hyvin, kielteisiä tuntimerkintöjä ei tullut kovin paljon ja koulukokemukset olivat pääasiassa positiivisia.

Minun lapseni saa lähes joka päivä 'olit aktiivinen' ja 'hieno suoritus' -viestejä. Ne piristävät äidinkin työpäivää, kun puhelin kilahtaa.

Yläkoulusta ei juurikaan tule luokanvalvojilta yhteisiä viestejä - vain vanhempainilloista tai retkistä muistutetaan kerran pari lukukaudessa. On ollut kiva saada niitä tuntimerkintöjä, niin vähän on kartalla, miten koulu sujuu.

4.1.3 Huoltajien neutraalit kokemukset Wilmasta

TAULUKKO 5. Huoltajien neutraalit kokemukset

Opettajilla on erilaisia tapoja käyttää Wilmaa.	Huollettavani saa asianmukaisia tuntimerkintöjä ja viestintä on tyydyttävää.
---	--

Huoltajien keskuudessa, joiden kokemus Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä oli neutraali (taulukko 5), korostui kokemus opettajien vaihtelevista tyyleistä ja tavoista käyttää Wilmaa. Tutkimusaineiston näkökulmasta tämän kokemuksen jakaneiden huoltajien osuus oli merkittävä. Huoltajien kokemukset olivat hyvin erilaisia, jopa vastakkaisia, eri opettajien kohdalla. Kokemukset myös ylä- ja alakoulun välillä korostuivat.

Olen huomannut, että eri opettajilla on tosi erilaiset käytännöt sen suhteen, mitä noihin tuntimerkintöihin laittavat, jotkut ei merkkää sinne muuta kuin sairaana olot ja poissaolot.

Yhdellä lapsella oli sellainen ope joka ei ole ikinä lähettänyt MITÄÄN wilmassa koko syyslukukauden aikana...

Kaksoiset ovat rinnakkaisluokilla ja ero opettajissa ja viestinnässä on kuin yöllä ja päivällä...

Kyllä meillä on todella paljon vaihdellut opettajakohtaisesti Wilma-viestittely. Alakoulussa vaihtui kahden vuoden välein opettaja ja 3.-4.-luokan opettaja oli Wilma nipo ... 5.-6.-luokan opettajalla oli ihan erilainen tyyli ja merkinnät oli positiivisia toki unohduksetkin merkattiin.

Tähän kuvauskategoriaan sijoittui myös joukko huoltajia, joiden kokemukset Wilmasta olivat hyvin neutraaleja, jotka kokivat viestinnän ja vuorovaikutuksen Wilman kautta toimivan riittävästi.

Lasten opettajilta tulee äärimmäisen harvoin mitään viestiä tai merkintöjä...Voisi tulla enemmänkin, mutta tämä on ihan hyvä”

Opettajalta on tullut asiallisia viestejä eikä koskaan myöhään illalla. Asiallista ja toimivaa.

4.2 Opettajien kokemuksia Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

Tutkittavien opettajien (taulukko 2) osalta korostui opettajien turhautuneisuus huoltajien huonoon asenteeseen ja ymmärtämättömyyteen tiedottamisen ja viestinnän merkityksestä erityisesti tuntimerkintöjen osalta. Opettajien kokemana ongelmana esiin nousi lisäksi kirjaamiseen ja viestintään liittyvä työläys, kuormittavuus ja kokemus siitä, että sille ei työn kokonaiskuvassa ole varattu riittävästi työaika työntantajan toimesta,

vaan opettajat kokevat työtehtäviensä paisuvan liiaksi laadukkaana opetuksen toteuttamisen ja työssäjaksamisen näkökulmasta. Osa opettajista nosti esiin myös näkökulman huoltajien erilaisista toiveista ja vaatimuksista tiedottamisen ja viestinnän määrään liittyen.

Opettajat kokivat positiiviseksi Wilmalla tehtävän tiedottamisen ja viestinnän, kun se oli selkeästi strukturoitua ja opettaja itse tai työyhteisö oli luonut sille selkeät rajat ja raamit. Lisäksi Wilma nähtiin opettajien näkökulmasta hyvänä työkaluna tiedottamisen, viestinnän, kirjaamisen, oman oikeusturvan ja arvioinnin näkökulmasta.

Tutkittavien opettajien osalta esiin nousi paljon myös neutraaleja kokemuksia ja pyrkimyksiä avata ja selittää tiettyjä viestintään ja vuorovaikutukseen liittyviä opettajien ja koulujen lakiin pohjautuvia toimintamalleja osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä Wilman osalta.

4.2.1 Opettajien positiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

TAULUKKO 6. Opettajien positiiviset kokemukset

Wilma toimii hyvänä työkaluna opettajalle asioiden kirjaamisen, tiedottamisen ja arvioinnin näkökulmasta.	Wilman käyttäminen on suunnitelmallista ja tarkoituksenmukaista ja työaika rajattua.
---	--

Tutkittavien opettajien joukosta nousi esiin kokemuksia siitä, että Wilma toimii hyvänä työkaluna opettajalle asioiden kirjaamiseen, tiedottamiseen ja arviointiin liittyvien kysymysten näkökulmasta (taulukko 6). Wilma mahdollistaa sujuvan ja joustavan kirjanpidon oppilaan koulunkäynnin sujumisen seurantaan, ja tarvittaessa esiin saadaan yhteenveto oppilasta koskevista tuntimerkinnöistä niin oppilaan kuin opettajan tueksi. Toisinaan yhteenvetoa tarvitaan myös opettajan oikeusturvan näkökulmasta.

Opettajana sanon, että Wilma-merkinnän laittaminen unohduksista ennemminkin helpottaa opettajan työtä kuin hankaloittaa sitä. En tarkoita mitään viestien kirjoittamista, mutta se, että on sähköinen yhteenveto oppilaan tekemisistä tai tekemättä jättämisistä, säästää aikaa pidemmän päälle. Jos niitä ei ole mustaa valkoisella, on todella vaikeaa palauttaa niitä mieleen myöhemmin.

Viisas opettaja kirjaa kaiken ylös omaksi oikeusturvakseen. Merkinnöistä voidaan todentaa, milloin oppilaan ongelmat ovat alkaneet, mitä tukitoimia hän on saanut ja miten kotiin on oltu yhteydessä.

... muutama sekunti. Kun avaa wilman ennen kellonsoittoa kyseisen luokan osalta valmiiksi auki, merkinnät tekee todella nopeasti, sekunneissa. ...

Opettajien joukosta löytyy kuvailuja kokemuksista onnistuneesta ja suunnitelmallisesta viestintätöiden hoitamisesta ja rajaamisesta, jolloin merkintöjen ja viestinnän hoitaminen opettajien kokemusten perusteella vaikuttaa olevan hallittua eikä liian kuormittavaa. Osassa kouluissa opettajia myös ohjattiin Wilman käytön rajaamiseen.

Itse teen tuntimerkinnät ja muut viestittelyt tuntien jälkeen ja illat vietän perheen kanssa.

En ole vielä koskaan kirjautunut wilmaan klo 16 jälkeen arkisin ja viikonloppuisin ei tulisi mieleenkään. Rehtorilta on tullut tähän suositus ...

... ihmettelee maalaisopettaja, joka ei vilkaisekkaan Wilmaa muualla kuin koulussa. Oppituntien päätyttyä istahdan koneelle, kirjana päivän merkinnät ja lähdän kotiin. ...

4.2.2 Opettajien negatiiviset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulunvälistä yhteistyötä

TAULUKKO 7. Opettajien negatiiviset kokemukset

Wilman käyttäminen on kuormittavaa, työlästä ja vie liikaa työaikaa.	Huoltajat eivät osaa suhtautua Wilma-merkintöihin ja puuttua ongelmiin.	Huoltajat eivät ymmärrä Wilman kautta tapahtuvan viestinnän ja tiedottamisen merkitystä ja veloittavuutta opettajalle.	Huoltajat vaativat raportointia ja selvitystä kaikesta
--	---	--	--

Osa opettajista kokee Wilman käyttämisen olevan kuormittavaa ja raskasta (taulukko 7). He kuvailevat tiedottamiseen ja viestintään liittyvien tehtävien venyvän usein ilta-ajalle. Opettajien kommentteista nousee esiin myös kokemus oppituntien ulkopuolisen työn lisääntymisestä ilman, että sille on varattu työaikaa tai että siitä maksettaisiin lisäkorvaus.

Samalta tunnilta pitäisi merkitä myöhästymiset, läksyunohtamiset, ne positiiviset asiat, sen, kun Mikko ei mennyt tyhmyyksiin mukaan, vaikka yleensä menee ja miten Mari Viittasi ahkerasti. Välitunnilla on välituntivalvonta, joten kaikki ne kymmenet merkinnät pitäisi väsäätä koulupäivän päätteeksi. Kun oppitunteja on useita, niin näiden merkintöjen tekoon voi helposti hurahda muutama tunti...

Tämä. oppituntien ulkopuolinen työ on moninkertaistunut, tehdään ilman lisäkorvauksia...“

“Opettajan päivät menee opettamiseen. Itse ainakin teen illalla ja yöllä toisen työpäivän, Wilman, materiaalien valmistamisen ja tehtävien tarkistamisen

lomassa. Ei niitä tunteja kerrota kenellekkään eikä niistä saa palkkaa. Kuuluvat silti työhön...

Useat opettajat kokevat, että huoltajat eivät osaa suhtautua Wilma-merkintöihin ja viestintään mielekkäällä tavalla ja tarttua yhteistyössä koulun kanssa esiin nousseisiin haasteisiin oppilaan tukemiseksi. Opettajat kokevat taustalla olevan huoltajien huonon itsetunnon tai huoltajien omien negatiivisten koulukokemusten.

No voi voi sentään kun ne tarvitsee sinne kirjata. Laki määrää seuraavasti: Oppilaan on suoritettava tehtävänsä tunnollisesti ja käyttäytyvä asiallisesti. Opettajan velvollisuus on seurata, että oppilas tekee, mitä laki määrää. Huoltajan tehtävä taas on pitää huolta siitä, että hänen mukulansa hoitaa velvollisuutensa koulua kohtaan.

Kehotus keskustella kotona on syytä ottaa vakavissaan. Opettajan sana kun ei aina mene perille. Keikkuminen on pakko kieltää turvallisuuden takia. Kun samaa oppilasta saa olla komentamassa kymmeniä kertoja saman tunnin aikana, olisi hienoa, jos vanhemmat tekisivät osuutensa kasvatuskumppanuudesta ja opettajan lisäksi keskustelisivat asiasta lapsensa kanssa. Wilmaan kuuluu nykyään kirjata kaikki pikkuasiat. Koskaan ei voi etukäteen tietää, mistä pikkuasiasta muodostuu isompi juttu.

Eniten ihmettelen perusnegatiivista suhtautumista koulun ja kodin vuorovaikutukseen. Jos on kiinnostunut lapsensa kehityksestä ja hyvinvoinnista, niin eikä sujuva yhteistyö kodin ja koulun välillä ole tuossa tärkeää? Hyvä tietää niin ongelmista käyttäytymisessä kuin oppimisessa, voidaan yhdessä tukea lasta. ... Jotenkin tuntuu, että kehon itsetunnon omaavat vanhemmat inhoavat koulun kontakteja, kaikki koetaan moitteeksi. Lapsi siinä on helposti se kärsijä.

Aineistosta nousee selkeänä ryhmänä esiin opettajien kokemus siitä, että Wilma-viestintään ja tuntimerkintöihin kyllästyneet ja turhautuneet huoltajat eivät ymmärrä Wilman kautta tapahtuvan viestinnän ja tiedottamisen merkitystä ja velvoittavuutta opettajan työn näkökulmasta. Opettajat kokivat myös, että tämä huoltajajoukko ei ymmärrä opettajan työhön liittyvää juridista vastuuta. Opettajat korostavat kommentissaan sitä, että tuntimerkinnot ovat samalla osa heidän omaa kirjanpitoaan ja osa koulun sisäistä viestintää ja raportointia, ei pelkästään opettajan ja huoltajien välillä tapahtuvaa vuorovaikutusta. Opettajat nostavat esiin lisäksi vastuukysymykset ja oman oikeusturvansa esimerkiksi tilanteessa, jossa oppilas on myöhässä koulusta, sairastunut kesken päivän tai pyytää lupaa mennä suoraan retkipäivästä kotiin. Opettajien kokemuksen mukaan Wilman merkinnät myös mahdollistavat tilanteessa, jossa oppilaasta herää huoli, näyttöön perustuvan lisätuen tarjoamisen oppilaalle.

... opettajalla on velvollisuus käyttää Wilmaa ja tehdä sinne merkinnät. Wilma ei ole rangaistuskirja vaan sähköinen päiväkirja. Ihan ensimmäisestä purkan syönnistä tai tuolilla keikkumisesta ei merkintää laiteta, mutta jos oppilas

huomautuksista huolimatta näin tekee, niin siitäkin on laitettava merkintä Wilmaan (sekä tiedoksi kotiin että opettajalle muistiin).

Jos sinne Wilmaan ei ole kirjattu minkäänlaisia ongelmia koskaan oppilaan suhteen, hänelle ei voida myöskään osoittaa tehostettua tai erityistä tukea, pienryhmää tai koulunkäyntiavustajaa.

Oppilaan myöhästyminen on pakko kirjata wilmaan aina. Myöhässä oleva lapsi ei ole opettajan vastuulla, jos hänelle sattuu jotain. Jos kirjausta ei ole on ope itse pahassa pulassa!

Pitää olla todisteet, että vanhemmat on olleet tietoisia. Te ette tiedä, millaisia valituksia kodeista tulee. Saattaa olla aivan täydellinen veltoilija, huolimaton ja kaikkea, yhtäkkiä ysin keväällä suunnilleen tehdään aluehallintovirastoon valitusta, kun ei ole sitä ja tätä tehty, eikä heille ole kerrottu. Nytpä kerrotaan. Se on opettajien selustan turvaamista. Vanhemmat ei voi sanoa, etteivät tietäisi, että lapsi toimii tietyllä tavalla.

... ne luvat retkiltä poistumisista (saako poistua itsenäisesti) ovat ihan sen opettajan oikeusturvan takia: opettaja on vastuussa retkilläkin niistä lapsista aina kouluun paluuseen asti, mutta monesti lapsille on helpompaa, jos saavat mennä suoraan kotiin retkikohteesta ilma, että täytyy kiertää koulun kautta. Tähän on kuitenkin oltava vanhempien kirjallinen lupa...

Opettajien kokemuksista nousee esiin myös kokemus aktiivista ja toisinaan myös reaaliaikaista kaikesta viestintää ja tiedottamista vaativa huoltajien joukko, joka näyttäytyy opettajien kokemusten näkökulmasta hyvin kuormittavana huoltajaryhmänä.

Tähän nyky maailma on vaan mennyt. Aika paljon on huoltajia, jotka vaativat, että heille pitää raportoida kaikesta.

Yritämme koulussa todellakin hoitaa asiat teinien kanssa. Kun lapsi sitten kertoo kotona sen oman versionsa asiasta (joka piti olla loppuun käsitelty), vanhempi räjähtää wilman kautta. Miksi ei ole kerrottu? Miksi ei ole tiedotettu? Miksi ei ole pyydetty mukaan selvittelyihin? Uhkailua lakimiehillä ja vaikka mitä vaatimuksia. Ihan pienikin asia paisuu käsittämättömiin mittasuhteisiin.

4.2.3 Opettajien neutraalit ja selittävät kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä

TAULUKKO 8. Opettajien neutraalit kokemukset

Koulua koskevaa lainsäädäntöä ja toimintamalleja koskeva huoltajien ohjaaminen ja neuvonta.

Opettajien kokemuksista nousi esiin myös neutraali kuvauskategoria, jossa opettajat pyrkivät edelleen avaamaan huoltajille sitä, miksi Wilma-merkintöjä ja viestintää tehdään (taulukko 8). Opettaja kantaa työssään arviointivastuuta, on veloitettu seuraamaan oppilaan koulunkäynnin sujumista, hoitamaan virkaansa liittyvät velvoitteet ja perustelemaan omaa päätöksentekoaan. Merkintöjen kautta voidaan myös seurata oppilaan koulussa olemisen sujumista, vireystilaa ja perustella niillä lisätuen tarvetta sekä seurata esimerkiksi mahdollisen perussairauden hoitotasapainoa.

Meillä ihan työnantaja määräys kirjata mahdollisimman paljon.

Kuten todettua, wilmaviestit ovat tärkeitä myös opettajan oikeusturvan kannalta. Useat unohdukset ja käytös tunneilla vaikuttavat numeroon.

Opettajan on oman oikeusturvansa vuoksi pakko kirjata kaikki. Kirjaamisilla perustellaan arvosanoja ja niihin voidaan vedota, jos jotain jatkoja seuraa. Kirjaamatonta tapahtumaan ei siis lain silmissä ollut. Wilman merkinnöistä voidaan myös esimerkiksi seurata miten diabeetikon insuliiniannos on kohdallaan ja jos adhd lapsen lääkitys ei enää ole riittävä. Saat myös vanhempana arvokasta tietoa siitä, miten lapsesi asioiden hoitamisen kyky kehittyi.

4.3 Yhteenveto tuloksista

Vaikka tutkimuksen tuloksissa korostuu kuvauskategorioiden näkökulmasta kielteiset kokemukset Wilmasta viestinnän ja vuorovaikutuksen välineenä, huomioon otettavaa on, että pääsääntöisesti opettajat ja huoltajat kokevat Wilman hyvänä työkaluna kodin ja koulun välisessä viestinnässä ja vuorovaikutuksessa. Wilman osalta nähdään myös kehittämistarpeita niin Wilmassa ohjelmistona kuin Wilmalla viestimiseen liittyvissä käytänteissä ja periaatteissa. (Korhonen & Lavonen, 2011; Mikkola 2020; Karppanen & Töllinen 2019).

Tämän tutkimuksen aineistossa huoltajien osalta korostuvat positiiviset viestintä- ja vuorovaikutuskokemukset Wilman avulla osana kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Tämän aineiston valossa voidaan siis päätellä, että Wilman kautta tapahtuvassa viestinnässä ja vuorovaikutuksessa koettujen ongelmien määrä ei ole erityisen suurta, vaikka se herättääkin voimakkaita tunteita.

Tutkittavien näkökulmasta huoltajien osalta suurimmat koetut ongelmat viestinnässä ja vuorovaikutuksessa Wilma kautta olivat epälooginen, kehnosti suunniteltu, toistuvasti itseään korjaava viestintä, jota oli paljon ja joka ei jättänyt huoltajille aikaa reagoida. Tällaisia olivat esimerkiksi lukuvuoden ensimmäisen luistelukerran ilmoittaminen edeltävänä iltana tai toistuvasti muuttuvat aikataulut, sekä

toistuvat huoltajaan kohdistuvat pyynnöt esimerkiksi eväistä tai askartelumateriaaleista. Huoltajat näkivät ongelmallisena lisäksi sen, että osa opettajista lähetti viestejä kummallisiin aikoihin esimerkiksi myöhään illalla tai hyvin aikaisin aamulla. Huoltajien kokemuksissa korostui myös havainto siitä, että opettajilla on hyvin erilaisia viestinnän ja vuorovaikutuksen käytänteitä Wilmaan liittyen ja käytänteet vaihtelevat myös peruskoulun sisällä ylä- ja alakoulun välillä, oppilaitosten välillä, sekä kouluasteiden välillä.

Opettajat kokivat positiivisena asiana sen, että pystyvät hoitamaan tiedottamista ja viestintään heille sopivina ajankohtina. Toisaalta usea opettaja kertoi kirjaavansa tuntimerkinnät välittömästi ja käyttävänsä Wilmaa vain virka-ajan puitteissa. Monet opettajat myös kuvasivat omaa struktuurista viestintämalliaan, kertoivat koulun yhteisestä viestintämalleista ja esimiehen ohjeistuksesta viestinnän rajaamisen suhteen virka-aikoihin. Moni opettaja myös totesi, että heidän näkökulmastaan huoltajien ei tarvitse välittää viimekipassa tulleista viesteistä, ja että opettajan ammattitaitoon kuuluu viestinnän ennakointi.

Tyytyväisimpiä huoltajia Wilmaan liittyvän viestinnän ja vuorovaikutuksen osalta olivat huoltajat, jotka kokivat opettajan viestinnän olevan systemaattista, säännöllistä, suunnitelmallista ja viestintää oli riittävän vähän ja oleellisista asioista. Aineistossa korostui opettajan huoltajien positiiviseksi kokema viestintämalli, jossa opettaja kerran viikossa tai muutaman kerran kuukaudessa systemaattisesti tiedottaa säännöllisesti ajankohtaisista asioista. Huoltajien tyytyväisyydenkokemusta lisäsi se, että opettaja oli selittänyt auki omat viestintämallinsa ja -tapansa huoltajille, jolloin huoltajat tiesivät, miten esimerkiksi tuntimerkintöihin on syytä suhtautua, mikä on tuntimerkintöjen tarkoitus, ja miten opettaja toimii mahdollisessa ongelmatilanteessa tai huolen herätessä.

Aineiston valossa toiseksi suurin huoltajien kokema ongelma oli liiallinen viestintä turhista asioista, kuten peukalolla taiteilusta tai liian monen vessapaperipalan käyttämisestä. Tässä kohtaa korostui opettajien erilaiset viestintätavat ja toimintamallit työrauhaongelmien tiedottamisessa ja käsittelyssä. Tyypillistä myös oli, että tämän kaltaiset viesti kasaantuivat tietyille oppilaille. Aineistosta löytyi myös joukko huoltajia, jotka kertoivat, että eivät käytä Wilmaa tai käyvät siellä vain muutaman kerran vuodessa.

Opettajia koskevassa aineistossa korostuvat koulun käytänteiden ja laista nousevaan virkavelvollisuuteen liittyvän vastuun auki selittäminen kirjaamisen ja viestinnän näkökulmasta huoltajille. Turhautuneimpia opettajat olivat huoltajiin, jotka heidän kokemuksensa mukaan eivät osanneet suhtautua Wilma-merkintöihin ja puuttua ongelmiin oppilasta tukien yhteistyössä koulun kanssa. Opettajia turhautti myös se, että huoltajat eivät ymmärtäneet Wilma-merkintöjen ja viestinnän merkitystä tilastoinnin ja

juridisen vastuun näkökulmasta. Lisäksi erityisen kuormittavina opettajat kokivat pienen joukon huoltajia, jotka vaativat kaiken raportointia ja selvittämistä, sekä puuttuivat kaikkeen vaatimalla systemaattisesti lisäselvityksiä, joiden takia kirjaaminen oli tehtävä erityisen huolellisesti. Tähän kytkeytyi myös opettajien kokema kirjaamisen ja viestinnän työläys.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että kodin ja koulun välisissä sähköisissä viestintä ja vuorovaikutuskulttuureissa on kehittämisen varaa. Tuloksissa korostuu erityisesti huoltajien ja opettajien välillä esiintyvä viestinnän ja vuorovaikutuksen auki selittämisen ongelma. Toiset kokevat viestinnän olevan turhaa pikkuasioihin puuttumista ja kuormittavan liikaa arkea. Toiset taas, että huoltajat eivät ymmärrän viestinnän ja tiedottamisen merkityksellisyyttä ja osaa suhtautua siihen oikein opettajan työn, koulun sisäisen viestinnän ja vuorovaikutuksen sekä opettajan työhön liittyvän juridisen vastuun näkökulmasta.

Koulujen viestintäsuunnitelmat ja yhteiset viestinnän mallit ja ohjeistukset niin koulun henkilökunnalle kuin huoltajille ovat lisääntyneet viime aikoina. Nämä pyrkivät vastaamaan huoltajien kokemaan sekavan viestinnän ongelmaan, ja ohjaavat opettajia yleisesti suunnitelmaan omaa viestintäänsä systemaattisemmin. Olennaista on, että erilaisiin viestinnän solmukohtiin on mahdollista saada tarvittavaa tukea ja että ne uskalletaan nostaa keskusteluun niin huoltajien kuin opettajien osalta. Viestintäsuunnitelmia rakentaessa on syytä myös tarkastella opettajan työnkokonaiskuvaa ja ottaa viestintään liittyvät kuormitustekijät huomioon.

5 POHDINTA

Nykyaikainen sähköinen viestintäteknologia mahdollistaa viestinnän aina ja kaikkialla ja asettaa haasteen oman työn ja vapaa-ajan rajaamiselle. Yhteiskunta on muuttunut entistä enemmän 24/7 suuntaan haastaen ihmisten jaksamista ja pakottaen opettelemaan uudella tavalla käsittelemään arjessa lisääntynyttä viestintäkuormaa. Sähköisten viestintävälineiden ja sosiaalisen median mukanaan tuoma kulttuurin muutos lienee yksi syy sille, miksi esimerkiksi Wilma-viestinnän pelisäännöt ovat osalta aikuisista hukassa ja toisaalla niitä vasta rakennetaan.

Uudenlaisten viestintäympäristöjen yleistymiseen liittyy vaade rakentaa uudenlaiselle toimintaympäristölle sopivat viestinnän pelisäännöt. 2010-luvun alkupuolella yleistyneet älypuhelimet ja mobiiliapplikaatioiden valtakausi, on muuttanut viestintää nopeammaksi, reaaliaikaisemmaksi ja moninkertaistanut sähköisen viestinnän ja nopeatempoisen kirjoitetun viestinnän määrän ihmisten arjessa erilaisten pikaviestisovellusten, sosiaalisen median alustoiden ja sähköpostin myötä. Nämä teknologiavälitteiset viestinnän työkalut ovat aina ja koko ajan saapuvilla ihmisten taskuissa ja yöpöydillä viihtyvissä kaikkialle seuraavissa älypuhelimissa.

Hyvään toimivaan viestintäkulttuurin liittyy vastapuolen kunnioittaminen ja huomioon ottaminen. Jotta haluttu viesti välittyy, viestinnän on syytä olla suunnitelmallista, systemaattista ja strukturoitua. Koulun viitekehyksessä on merkityksellistä selittää auki ja avata huoltajille avoimesti viestinnän periaatteita, yksikön toimintamalleja ja ohjata huoltajia erilaisten Wilma-merkintöjen tarkoituksesta ja koulun prosesseista esimerkiksi tilanteessa, jossa oppilaasta herää huoli. Tämä korostuu myös aikaisemmassa tutkimuksessa (esim. Korhonen & Lavonen, 2011).

Peruskoulu on läpileikkaus koko yhteiskunnasta. Oppivelvollisuuslaki kokoaa peruskouluun yhteen kaikki erilaiset ja erilaisista lähtökohdista olevat lapset perheineen. Huoltajilla on toisistaan poikkeavia ja keskenään ristiriitaisia toiveita siitä, mitä, miten paljon ja minkälaista viestintää he lastensa opettajilta ja kouluilta toivovat. Huoltajien lähtökohdat tulkita ja rajata viestintää ja käsitellä informaatiota ovat myös vaihtelevia. Toisilla luetunymmärtämisen haasteet tai suuri viestintäkuorma arjessa, saattavat tulla rakentavan vuorovaikutuksen esteeksi ja aiheuttaa väärinymmärryksiä. Myös huoltajien kielteinen suhtautuminen kouluun ja mahdolliset omat kielteiset koulukokemukset voivat

muodostua onnistuneen vuorovaikutuksen esteiksi. Niin huoltajat kuin opettajat ovat oman ryhmänsä edustajia, mutta samalla yksioita, joiden henkilökohtaisesti kokemukset vaikuttavat viestintään (Karila ym. 2006, 49). Monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa maahanmuuttajaperheiden huoltajien kanssa esteeksi Wilma-välitteiselle viestinnälle saattavat myös muodostua yhteisen kielen puuttuminen esimerkiksi opettajan ja huoltajien tai huoltajien ja järjestelmän välillä.

Erilaisissa työyhteisöissä rakentuu erilaisia viestintäkulttuureita. Opettajan professioon liittyvä työn itsenäinen luonne antaa tilaa rakentaa ja pitää yllä erilaisia viestinnän tapoja. Toisaalta opettajan työtä viestinnän ja tiedottamisen osalta ohjaavat perusopetuksen opetussuunnitelma ja kouluun kytkeytyvä lainsäädäntö. Tutkimusaineistoon ja yleiseen hyvään viestintätapaan peilaten oppilaitokset, opettajat, oppilaat ja huoltajat hyötyvät yhdessä sovituista viestinnän pelisäännöistä, jotka on yhdessä keskusteltu myös auki ja joista pidetään kiinni. Koulujen yhteisten viestintä- ja tiedottamissuunnitelmat, sekä niistä käytävän periaatteellisen keskustelun opettajayhteisöissä, on keino kehittää paremmin koulun ja kodin välistä yhteistyötä tukevaa viestintää. Osa opettajista myös hyötyy tarvitsevat työnohjausta ja tilaa keskustella viestintään ja kodin ja koulun yhteistyöhön liittyvistä haasteista.

Osa tutkimuksessani ilmenneistä viestinnän väärinkäsityksistä selittää se, että Wilma on paljon enemmän kuin sähköpostin kaltainen sähköinen reissuvihkoja tai kodin ja koulunvälisen viestinnän ja tiedottamisen kanava. Wilma on ensisijaisesti rakennettu koulumaailman hallinnon työkaluksi ja kursseilla ilmoittautumisen alustaksi viestintäominaisuuksien näytellessä vain pientä, mutta huoltajille näkyvintä osuutta ohjelmistosta. Wilma palvelee erityisesti hallinnollisena välineenä, jonka avulla raportoidaan ja seurataan esimerkiksi poissaoloja ja koulutyön sujuvuutta. (Visma, 2019). Opettajalla on velvollisuutena raportoida merkitsemällä Wilmaan esimerkiksi oppilaan myöhästymiset, poissaolot, ongelmalliseen käyttäytymiseen liittyvät tapahtumat, oppilaan saama oppimisen tuki esimerkiksi erityisopetus ja tehtävien laiminlyönnit.

Taitavaan viestintään kytkeytyy taito valita viestintäväline välitettävän viestin, tilanteen ja tarpeen mukaan. Koska Wilma-välitteinen viestintä on non-verbaalista ja siitä puuttuu mahdollisuus välittömään lisätiedon kysymiseen, on haastavien tilanteiden äärellä esimerkiksi kiusaamistilanteessa, hyödyllistä pohtia sitä, onko Wilma-viesti paras tapa lähestyä huoltajaa hyvän kodin ja koulunvälisen yhteistyön turvaamiseksi. Wilma toimii hyvänä raportoinnin välineenä, erinomaisena työkaluna arjen viestintään ja tiedottamiseen selkeissä asioissa, mutta huoltajan välitöntä reagointia vaativissa tilanteissa ja ongelmatilanteissa törmätään kirjoitetun viestinnän ongelmiin. Luokanopettajien ja aineenopettajien viestintätyötä ja parhaan tilannesidonnaisen

viestintävälineen valitsemista haastaa se, että valtaosalla opettajista ei ole työpuhelinta käytössään, ja työyksikössä opettajien käyttöön kohdennettuja puhelimia on tarpeeseen nähden liian vähän.

Opettajan kuormittuneisuus ja kokemus oman työnsä hallinnasta vaikuttaa heijastuvan viestintään. Vaikka valtaosa opettajista vaikuttaa olevan taitavia viestijä myös sähköisessä ympäristössä, on opettajien keskuudessa havaittavissa tarvetta lisäkoulutuksella ja työnohjaukselle viestinnän haasteisiin ja viestintätyön rajaamiseen liittyen. Opettajan työssäjaksamisen näkökulmasta tärkeää on saada kollegiaalista tukea, sekä esimiesten tukea haastavissa viestintätilanteissa. Myös opettajan koulutuksessa opettajan työhön liittyvään viestintään ja tiedottamiseen tulisi panostaa enemmän.

5.1 Jatkotutkimusideoita

Wilmaa ja siihen kytkeytyvää viestintää, vuorovaikutusta ja viestintäkokemuksia on tutkittu paljon gradutasoisesti niin määrällisen kuin laadullisen tutkimuksen keinoin. Wilmaan kytkeytyviä tutkimuksia on tehty myös kasvatustieteen kentän ulkopuolella. Wilma ja sähköinen viestintä kodin ja koulun välillä on edelleen ajankohtainen ja kiinnostava aihe ja näkisinkin, että se ansaitsisi saada osakseen enemmän opinnäytetöitä korkeampitasoista tutkimusta.

Koska Wilma on Suomalaisen koulukentän ilmiö, olisi kiinnostavaa nähdä vertailevaa tutkimusta eri valtioiden välillä käytössä olevista sähköisen viestinnän ja vuorovaikutuksen välineistä kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Myös Wilmaan kytkeytyvään kehittämistutkimukseen itse ohjelmiston käytettävyyden että Wilma välitteiseen viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvien toimintamallien osalta, olisi kiinnostavaa paneutua.

LÄHTEET

Bavelas, J.B., Hutchinson, S., Kenwood, C. & Matheson, D. (1997). *Using Face-to-face Dialogue as a Standard for Other Communication Systems*. Canadian Journal of Communication 22.

<https://www.cjonline.ca/index.php/journal/article/view/973/879>

December J. (1996). *Units of analysis for Internet Communication*. Journal of computer-mediated communication.

<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1083-6101.1996.tb00173.x>

Epstein, J.L. (2010). *School, Family, and Community Partnerships: Preparing Educators and Improving Schools*. London: Routledge.

<https://ebookcentral.proquest.com/lib/jyvaskyla-ebooks/detail.action?docID=625094>.

Furman, B. (2018). *Viesti Wilmalla viisaasti. Opettajan opas kodin ja koulun väliseen sähköiseen viestintään*. <https://www.visma.fi/inschool/wilma>

Hirsjärvi, Remes, P., & Sajavaara, P. (2014). Tutki ja kirjoita (15. uud. p.). Tammi.

Huusko, M. & Paloniemi, S. (2006). *Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena kasvatustieteissä*. Kasvatus 37:2, 162–173.

Hänninen, R. (2003). *Elektroniset tutkimusaineistot etnologiatieteissä: tulevaisuutta vai nykypäivää?* J@rgonia, 1 (1), 1-19. Viitattu 14.10.2022.

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-2009581556>

Kallinen, T. & Kinnunen, T. (2022, 30. elokuuta). *Etnografia*. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja].

<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.

Karila, K. (2006). *Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena*. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 91-108.

Karila, K. & Nummenmaa, A-R. (2006). *Kasvatusvuorovaikutus ja yhteisöllinen työkuultuuri*. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino, 34-47.

- Karppanen & Töllinen. (2019). *Wilma luokanopettajan työssä osana kodin ja koulun välistä vuorovaikutusta*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto.] Jyx. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-201912195449>
- Korhonen, T. & Lavonen, J. (2014). *Tieto- ja viestintäteknikka kodin ja koulun yhteistyön tukena*. Teoksessa H. Niemi & J. Multisilta (toim.), *Rajaton luokkahuone*, 131–151. Juva: Bookwell Oy.
- Korhonen, T. & Lavonen, J. (2011). *Meidän luokan juttu – tieto- ja viestintäteknikka kodin ja koulun yhteistyön tukena*. Teoksessa M. Kankaanranta (toim.) *Opetusteknologia koulun arjessa*. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos, 101–122. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37468/978-951-39-4198-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- Kuula. (2011). *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys* (2. uud. p.). Vastapaino.
- Kuusimäki, A-M., Uusitalo-Malmivaara, L., & Tirri, K. (2019.) *The role of digital school-home communication in teacher wellbeing*. *Frontiers in Psychology*. <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02257/full>.
- Marton, F. (1981). *Phenomenography – describing conceptions of the world around us*. *Instructional Science* 10, 177–200.
- Marton, F. & Shirley, B. (1997). *Learning and Awareness*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mikkola. (2020). *Vanhempien ajatuksia ja kokemuksia Wilmasta yhteistyövälineenä kodin ja koulun välillä*. [Pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. Helda. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202101071051>.
- Opetushallitus. (2014). *Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014*. Helsinki: Next Print Oy. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf
- Perusopetuslaki, 628 (1998). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>
- Sanoma media Finland Oyj. Vauva.fi (2020). *Keskustelun alueen säännöt*. <https://www.vauva.fi/artikkeli/keskustelun-alueen-saannot>.
- Sivunen, A. (2007). *Vuorovaikutus, viestintäteknologia ja identifiointuminen hajautetuissa tiimeissä*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13425/9789513930462.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

